

UZASADNIENIE

I. Potrzeba i cel projektu ustawy o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami

Podstawowym celem projektu ustawy o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami jest systemowe uregulowanie dostępu do tej formy wsparcia, jaką jest asystencja osobista. Dzięki niej w sposób znaczący rośnie szansa na niezależne życie dla osób wymagających intensywnego wsparcia (persons with high-support needs). Usługa asystencji osobistej, polegająca na indywidualnym wsparciu osób z niepełnosprawnościami w wykonywaniu codziennych czynności, których osoby z niepełnosprawnościami te nie mogą realizować na równi z innymi osobami, ma na celu aktywne włączenie i pełny udział tych osób w życiu społecznym oraz zawodowym.

Istniejące do tej pory rozwiązania nie zapewniały trwałych i powszechnych warunków realizacji takiej usługi, ponieważ mają one charakter konkursowy lub tylko regionalny. Wprowadzenie tych rozwiązań wychodzi naprzeciw zapisom art. 19 Konwencji ONZ o Prawach Osób z Niepełnosprawnościami, którą Polska ratyfikowała w roku 2012, stanowiącym o prawie osób z niepełnosprawnościami do niezależnego życia i pełnego włączenia w społeczność lokalną.

Projektowana ustawa realizuje postulaty zgłaszane od wielu lat przez osoby z niepełnosprawnościami i stronę społeczną. Przy tworzeniu regulacji w niej zawartych wzięto pod uwagę wnioski i rozwiązania wypracowane w licznych projektach i pilotażach, co sprawia, że staje się ona jedną z najbardziej społecznych ustaw w dziejach Polski.

Przyczyny i potrzeba rozwiązań planowanych w projekcie:

1. Brak systemowych regulacji

Dotychczas usługi asystencji osobistej były realizowane głównie w ramach Programu “Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej” finansowanego z Funduszu Solidarnościowego,

co nie zapewniało ciągłości i powszechności tego wsparcia. Obecnie dostęp do tych usług jest uzależniony od lokalnych programów i projektów, co powoduje, że osoby z niepełnosprawnościami w różnych regionach kraju mają nierówny dostęp do niezbędnego wsparcia. Z raportu Najwyższej Izby Kontroli (2023) wynika, że asystencja osobista wymaga wdrożenia systemowego, na poziomie ustawowym.

2. Realizacja zobowiązań międzynarodowych

Polska, jako strona Konwencji ONZ o Prawach Osób z Niepełnosprawnościami, jest zobowiązana do zapewnienia tym osobom możliwości prowadzenia niezależnego życia w społeczności lokalnej. Komitet ONZ ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami wielokrotnie wskazywał na konieczność wdrożenia uregulowanej ustawowo asystencji osobistej jako narzędzia realizacji tego prawa.

3. Realizacja postanowień Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030, w tym dotyczących deinstytucjonalizacji wsparcia.

4. Zwiększenie poziomu niezależności i komfortu życia codziennego: Usługa asystencji osobistej pozwala osobom z niepełnosprawnościami na podejmowanie i realizowanie decyzji dotyczących ich codziennego życia, co jest kluczowe dla ich niezależności i aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym. Pozwala to na ograniczenie systemowej dyskryminacji oraz wsparcie w pełnieniu ról społecznych i zawodowych, które bez tego wsparcia będzie znacznie utrudnione lub niemożliwe do realizacji. Niemożność zaspokojenia w sposób godny podstawowych potrzeb życiowych, w tym dotyczących samoobsługi, lub uzależnienie w tym zakresie od członków rodzin nie pozwala na osiągnięcie możliwie pełnego dobrostanu psychofizycznego. Co więcej, może prowadzić do wycofywania się osób z niepełnosprawnościami z życia społecznego i zawodowego.

5. Wsparcie dla rodzin i opiekunów

Brak systemowego wsparcia w postaci asystencji osobistej znacząco obciąża rodziny i opiekunów osób z niepełnosprawnościami. Sprawia, że wspieranie osób z niepełnosprawnościami w życiu codziennym staje się główną, a często – z konieczności – jedyną rolą społeczną, którą podejmują osoby opiekuńcze (zazwyczaj kobiety). Wprowadzenie rozwiązań przewidzianych w projektowanej ustawie odciąży te osoby, pozwalając im na

długoterminowe planowanie swojej aktywności życiowej, w tym zawodowej, oraz całościową poprawę jakości ich życia.

II. Sytuacja aktualna oraz obowiązujący stan prawny

W Polsce, zgodnie z danymi z Elektronicznego Krajowego Systemu Monitoringu Orzekania o Niepełnosprawności (EKSMOoN) z I kwartału 2024 roku, żyje 1 181 563 osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności.

Osoby z niepełnosprawnościami charakteryzują się zróżnicowanymi potrzebami wsparcia. Do 31 grudnia 2023 r. funkcjonujący system nie pozwalał precyzyjnie dopasowywać wsparcia, posługując się podziałami na bardzo liczne grupy osób z niepełnosprawnościami (np. znaczny, umiarkowany, lekki stopień niepełnosprawności). Od 1 stycznia 2024 r. wdrażane jest ustalanie poziomu potrzeby wsparcia pod kątem funkcjonalnym, jednak nadal nie pozwala ono na kierowanie niektórych dedykowanych instrumentów wsparcia. Ma to szczególne znaczenie, wśród tej bardzo licznej oraz niezwykle zróżnicowanej grupy osób z niepełnosprawnościami są bowiem osoby wymagające bardzo intensywnego wsparcia (persons with high-support needs), w tym wsparcia w wielu czynnościach życia codziennego, w tym także przez całą dobę. Aktualnie osoby te, z wyjątkiem wsparcia dostępnego w niewielkiej liczbie samorządów czy realizowanego przez organizacje pozarządowe w formie projektowej lub programowej, nie mają realnej i stabilnej alternatywy choćby dla zamieszkania w instytucjach całodobowych, takich jak domy pomocy społecznej czy zakłady opiekuńczo-lecznicze.

Od roku 2019 realizowany jest przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej program “Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością”, zwany dalej “Programem”, , w ramach którego, w dedykowanych naborach, wnioski i oferty o finansowanie projektowej asystencji mogą składać zarówno jednostki samorządu terytorialnego (gminy i powiaty), jak i organizacje pozarządowe. Program ma na celu zapewnienie dostępności do usług asystencji osobistej, tj. wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym osób z niepełnosprawnościami. Podstawą prawną Programu jest art. 7 ust. 5 ustawy z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 296, z późn. zm.). Program finansowany jest ze środków Funduszu Solidarnościowego, o którym mowa w ww. ustawie.

Na przestrzeni kilku lat realizacji Programu widoczny jest olbrzymi wzrost zainteresowania środkami na jego realizację, a co za tym idzie usługami asystencji osobistej, które są finansowane ze środków Funduszu Solidarnościowego.

Tytułem przykładu należy wskazać, że w przypadku Programu realizowanego przez jednostki samorządu terytorialnego w roku 2023, łączna wnioskowana przez te jednostki kwota środków Funduszu Solidarnościowego wyniosła 756 mln zł, przy dostępnym budżecie w wysokości 505 mln zł. Dokonano w konsekwencji pomniejszenia wartości przyznaných środków, uwzględniając przy tym procent środków, jakie poszczególne województwa wykorzystały na realizację Programu w roku 2021. Z kolei, w przypadku wniosków jednostek samorządu terytorialnego na realizację Programu w roku 2024, ich wartość wyniosła już 1 288 mln zł. W związku z faktem, iż kwota ta znacząco przekraczała dostępny budżet, wynoszący 760 mln zł, dokonano redukcji wartości wniosków o ponad 528 mln zł, tj. do wysokości 58,97% wnioskowanej przez jednostki samorządu terytorialnego kwoty. Podobnie w edycji konkursu na 2025 r. łączna wartość złożonych wniosków opiewała na kwotę 1 776 302 462,19 zł i przekraczała dostępny budżet, wynoszący 1 000 488 000,00 zł. W związku z powyższym, dokonano stosownego pomniejszenia wartości wniosków o 775 888 915,48 zł, tj. do 56,32 % wnioskowanej kwoty jednolicie dla każdego z województw.

Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku realizacji Programu przez organizacje pozarządowe. Dla Programu w edycji 2023 roku wpłynęły oferty na jego realizację od organizacji pozarządowych na kwotę 223 mln zł. Wnioskowana kwota znacznie przekroczyła dostępny budżet, w związku z czym konieczne było ograniczenie wysokości przekazanych środków do kwoty 155 mln zł. Z kolei, dla Programu w edycji 2024 roku organizacje pozarządowe złożyły oferty na realizację Programu już na kwotę 424 mln zł. Wskutek ograniczeń budżetowych, wysokość przekazanych środków zmniejszona została do kwoty 225 mln zł.

Należy również wskazać, że na przestrzeni lat wzrastała w istotny sposób liczba podmiotów realizujących Program. W przypadku jednostek samorządu terytorialnego w roku 2019 Program realizowany był przez 52 gminy i powiaty. Już jednak w roku 2024 liczba ta wzrosła do 1717 gmin i powiatów. Natomiast w 2025 r. Program będzie realizować już 1970 samorządów. Organizacje pozarządowe uczestniczą w Programie od 2020 r., w którym to roku zaangażowanych było w jego realizację 20 takich podmiotów. W roku 2024 r. realizatorami Programu jest już 205 organizacji pozarządowych. W 2025 r. będzie to około 250 podmiotów (obecnie trwa ocena ofert złożonych w naborze).

W 2023 roku 44 000 osób skorzystało z usług asystencji osobistej w ramach Programu.

Powyższe dane wskazują, że formuła projektowej realizacji usługi asystenckiej się wyczerpuje i konieczne jest podjęcie działań w kierunku wdrożenia systemowych rozwiązań.

Wpływ asystencji osobistej na osoby z niepełnosprawnościami, członków ich rodzin oraz rynek pracy

Dostępne informacje wskazują, że możliwość korzystania z asystencji osobistej wywiera istotny wpływ na życie osób z niepełnosprawnościami. Dzięki tej usłudze możliwa jest poprawa dobrostanu emocjonalnego osób z niepełnosprawnościami, pozytywnie wpływa ona na ich pewność siebie i odwagę, wzmacnia poczucie sprawczości osób z niepełnosprawnościami, dopinguje do większej aktywności fizycznej, większej otwartości i samodzielności. Współpraca z asystentem umożliwia i ułatwia samodzielne podejmowanie decyzji oraz niezależność osób z niepełnosprawnościami, ich chęć do uczenia się samodzielności oraz nowych zadań, a także daje im większą wolność. Możliwość wsparcia asystenta pozwala na zwiększenie aktywności osób z niepełnosprawnościami w życiu społeczności lokalnej, w tym: kulturalnej, sportowej, rozrywkowej i aktywności społecznej. Dzięki tej usłudze wzmocnione zostają relacje rodzinne i towarzyskie osób z niepełnosprawnościami, a także ich relacje w pracy. Usługa asystencka pozwala także zmniejszyć poczucie samotności osób z niepełnosprawnościami.

Należy podkreślić, że zarówno osoby z niepełnosprawnościami, ich bliscy, jak również jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe wskazują, że Program cieszy się bardzo pozytywnym odbiorem i ogromnym zainteresowaniem, jednakże realne potrzeby wielokrotnie przekraczają przewidzianą w Programie maksymalną liczbę godzin świadczonego wsparcia asystenckiego finansowanego w ramach Programu oraz możliwości finansowe Funduszu Solidarnościowego.

Jednocześnie jednak, finansowanie usług asystenckich jedynie w ramach programów realizowanych ze środków Funduszu Solidarnościowego skutkuje brakiem pewności dostępu do tych usług oraz niechęcią angażowania się w jej świadczenie przez asystentów osobistych ze względu na brak stabilności finansowej oraz ograniczone wsparcie kierowane do asystentów osobistych. Skutkuje to ograniczoną dostępnością usług asystencji osobistej w skali całego kraju.

Brak systemowych rozwiązań w tym zakresie został dostrzeżony przez Radę Ministrów, w konsekwencji czego wyznaczono kierunki działań zmierzające do jego ograniczenia. W działaniu I. 3.2. Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030, której realizacja stanowi jeden z podstawowych warunków umożliwiających wydatkowanie środków unijnych w Polsce, wprost wskazano na wprowadzenie systemowej usługi asystencji osobistej dla osób z różnymi niepełnosprawnościami od roku 2025.

Na potrzebę systemowego uregulowania asystencji osobistej zwracała uwagę również Najwyższa Izba Kontroli w swoim raporcie z 2023 roku, jak również wielokrotnie Rzecznik Praw Obywatelskich, liczne organizacje pozarządowe oraz sami obywatele (m.in. w ramach petycji).

Jednocześnie należy zwrócić uwagę na treść Zaleceń Rady Unii Europejskiej z 19 lipca 2024 r., w których Rada w punkcie 23 zauważa silny związek pomiędzy zwiększeniem dostępności do środowiskowych form wsparcia a aktywnością zawodową, w szczególności opiekunów osób z niepełnosprawnościami, i rekomenduje podjęcie działań w tym zakresie:

„(23) Niedobór pracowników osłabia konkurencyjność polskiej gospodarki. W 2023 r. 66 % polskich pracodawców zgłaszało trudności z obsadzeniem wakatów; dla porównania w skali światowej odsetek pracodawców zgłaszających trudności ze znalezieniem pracowników o potrzebnych kwalifikacjach wyniósł w tym samym roku 75 %. Dlatego też kluczowe znaczenie ma zwiększenie uczestnictwa w rynku pracy wśród grup o najniższych wskaźnikach zatrudnienia, takich jak osoby z niepełnosprawnościami (luka w zatrudnieniu osób z niepełnosprawnościami wynosiła w 2022 r. 31,3 pp., znacznie powyżej średniej unijnej wynoszącej 21,4 pp.) i kobiety (w 2023 r. różnica w poziomie zatrudnienia mężczyzn i kobiet w Polsce wynosiła średnio 11,8 pp., a w grupie wiekowej 55–64 l. – 23,3 pp.). Wskaźnik uczestnictwa w kształceniu dorosłych w Polsce jest daleki od unijnego celu na 2030 r. (51,7 %) i wynosi obecnie 20,3 %, co utrudnia przechodzenie pracowników – poprzez zmianę i podnoszenie kwalifikacji – do sektorów, w których obserwuje się popyt na pracę. Jednocześnie system opieki długoterminowej jest słabo rozwinięty i w dalszym ciągu opiera się na rodzinach, zwłaszcza kobietach, oraz na innych opiekunach nieformalnych. Odsetek ludności objętej formalną opieką domową jest niski i wynosi 13 % osób w wieku co najmniej 65 lat, potrzebujących takiej opieki, czyli znacznie poniżej średniej unijnej (30 % w 2022 r.), a potrzeby rosą szybko wraz ze starzeniem się społeczeństwa. Oczekuje się, że odsetek ludności w wieku co najmniej 65 osiągnie 21,9 % w 2030 r. i 29,1 % w 2050 r. Propagowanie większej aktywności zawodowej opiekunów nieformalnych, zwłaszcza kobiet, poprzez poprawę dostępu

do domowej i środowiskowej formalnej opieki długoterminowej mogłoby poprawić wskaźnik uczestnictwa w rynku pracy.”

W tym kontekście należy zwrócić uwagę na szansę, jaką daje asystencja osobista w kontekście aktywizacji kobiet. Zgodnie z raportem z ewaluacji projektu „Aktywni niepełnosprawni” 83% asystentów stanowiły kobiety. Jednocześnie asystentki-kobiety wspierały zarówno kobiety (54%), jak i mężczyzn (46%), ale już asystenci-mężczyźni wspierali znacznie częściej mężczyzn (86%) niż kobiety (14%). Dane te podkreślają rolę kobiet w świadczeniu usług asystenckich.

Jednocześnie kobiety w Polsce są wciąż zdecydowanie mniej aktywne zawodowo niż mężczyźni. I choć na przestrzeni ostatniej dekady silniej rosła aktywność kobiet niż mężczyzn, to różnica wciąż wynosi kilkanaście punktów procentowych. W grupie 20-64 lata współczynnik aktywności zawodowej kobiet w IV kwartale 2023 r. wyniósł 75% wobec 86,5% dla mężczyzn. Liczba biernych zawodowo w wieku produkcyjnym w Polsce wyniosła w III kw. 2023 r. 3,9 mln, a 2,1 mln (54,5%) stanowiły kobiety. Przyczyny bierności zawodowej kobiet różnią się w zależności od wieku. W przypadku młodych kobiet w wieku 15-24 lata to najczęściej nauka i uzupełnianie kwalifikacji, wskazane w III kwartale 2023 r. przez 91,1% kobiet biernych zawodowo. Dla kobiet w wieku 25-34 lata najczęstszym powodem bierności były obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu, wskazane przez 70% biernych zawodowo kobiet. Podobnie było w grupie kobiet w wieku 35-44 lata (57,4%).

Wśród kobiet w wieku 45-54 lata odsetek biernych z powodu obowiązków rodzinnych i związanych z prowadzeniem domu był zbliżony do odsetka biernych z powodu choroby i niepełnosprawności (odpowiednio 32,8% i 31,6%). W przypadku kobiet w wieku 55-64 lata znacząco spadał udział biernych z powodu obowiązków rodzinnych i związanych z prowadzeniem domu (do 5,9%), a wzrastał odsetek biernych z powodu choroby i niepełnosprawności (do 11,3%), natomiast w tej grupie najważniejszym powodem bierności była emerytura (72,8%). Obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu są przyczyną bierności zawodowej 726 tys. kobiet w wieku produkcyjnym (przy 68 tys. mężczyzn), w tym 333 tys. kobiet do 34. roku życia oraz 562 tys. kobiet w wieku 15-44 lata.

Asystencja osobista daje szansę na wzrost współczynnika aktywności zawodowej kobiet w dwojaki sposób. Z jednej strony pozwala kobietom, które na co dzień opiekują się najbliższymi osobami z niepełnosprawnością, na podjęcie – dzięki posiadaniu asystenta – zatrudnienia na rynku. Z drugiej strony, kobiety bierne zawodowo będą mogły podjąć się pracy jako asystent osobisty. Zakres przyznawanych użytkownikowi godzin usług asystenckich

będzie się wahać (zgodnie z projektem ustawy) od 30 do 240 godzin miesięcznie. Oznacza to, że w najniższych wymiarach asystent będzie świadczył na rzecz osoby z niepełnosprawnością tylko kilka godzin usług w tygodniu. Wydaje się, że takie rozwiązanie pozwoli na podjęcie aktywności zawodowej przez część kobiet i pogodzenie jej z obowiązkami rodzinnymi i związanymi z prowadzeniem domu.

Dostępność asystentów osobistych w kontekście realizacji projektu Ustawy

W Programie w roku 2023 usługi asystenckie świadczyło 30 tys. osób (asystentów).

W roku 2024 widzimy dynamikę wzrostu i szacujemy, że liczba asystentów będzie wynosić już ok. 45 tys.

Mając na uwadze powyższe, podkreślenia wymaga fakt, że przez wszystkie lata realizacji programów finansowanych ze środków Funduszu Solidarnościowego (FS) nie występował problem polegający na niewystarczającej liczbie asystentów osobistych. Przeciwnie, zapotrzebowanie na te usługi było znacznie większe i musiało być ograniczane wielkością dostępnych środków FS. Powyższe dane wskazują, że w chwili obecnej na rynku funkcjonuje kilkadziesiąt tysięcy osób mających doświadczenie w świadczeniu usług asystenckich, które będą mogły „od ręki” podjąć pracę po wejściu w życie ustawy. Należy bowiem zaznaczyć, że zakres i znaczenie programów realizowanych ze środków FS, po wejściu w życie ustawy, znacząco się zmniejszy i spowoduje „przejście” asystentów do świadczenia usług realizowanych na podstawie ustawy. Ponadto warto wskazać, że projekt ustawy przewiduje w ciągu kolejnych lat stopniowe rozszerzanie zakresu usług i obejmowanie nią kolejnych grup osób z niepełnosprawnościami. Tym samym, zapotrzebowanie na usługi asystentów także będzie zwiększało się w sposób łagodny, co pozwoli odpowiednio przygotować się do tego procesu.

Niezależnie od powyższego należy zaznaczyć, że projekt ustawy przewiduje, że osoba z niepełnosprawnością może samodzielnie wybrać osobę, która będzie świadczyła na jej rzecz usługę asystencką. W takim przypadku asystent nie będzie musiał wykazywać żadnego szczególnego doświadczenia. Realizacja programów finansowanych z FS oraz projektu realizowanego w ramach Działania 2.6 POWER „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych” jednoznacznie wskazują, że zdecydowana większość asystentów to osoby wskazane przez osoby z niepełnosprawnościami.

Raport ewaluacyjny z projektu „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych” określa, że aż 72% asystentów zostało wskazanych przez użytkowników. Ponadto, zgodnie z Raportem, *„pogłębione badanie jakościowe pozwoliło na ujawnienie dużego znaczenia możliwości samodzielnego wskazania asystenta osobistego przez osobę z niepełnosprawnością. Asystentami były zarówno osoby, które już wcześniej wspierały użytkownika (jako asystenci w innych programach lub jako inni specjaliści), jak i osoby znajome (koleżanki, sąsiedzi). Ważna była możliwość wskazania asystenta, którego osoba знаła wcześniej i do którego miała zaufanie”*.

Oznacza to, że dzięki wskazanym przez użytkowników asystentom realizatorzy (powiaty i organizacje pozarządowe) zostaną w dużej mierze odciążeni z konieczności poszukiwania odpowiednich osób na rynku. Co więcej, taki asystent po przepracowaniu pół roku spełni jeden z wymogów określonych w projekcie ustawy. Mianowicie, w przypadku kandydatów na asystentów, zaproponowanych przez realizatora, asystentem może być osoba posiadająca co najmniej 6-miesięczne, udokumentowane doświadczenie w udzielaniu bezpośredniego wsparcia osobom niepełnosprawnym, w szczególności doświadczenie zawodowe lub udzielanie wsparcia osobom niepełnosprawnym w formie wolontariatu. Tym samym, osoby wskazane przez użytkownika po 6 miesiącach będą mogły być rekrutowane także przez realizatorów.

III. Podstawowe elementy projektowanej Ustawy

Asystencja osobista to usługa wsparcia osoby z niepełnosprawnością w realizowaniu przez nią czynności, których nie może wykonać sama. Może to być ubieranie się, jedzenie, mycie, robienie zakupów, wyjście z domu, wykonywanie pracy zawodowej, utrzymywanie relacji ze znajomymi, podawanie leków. Asystencja osobista jest szansą na niezależne życie dla osób z niepełnosprawnościami, o którym mowa w Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami.

Zgodnie z art. 1 projektu ustawa określa:

zasady nabywania i utraty prawa do asystencji osobistej,

- zasady przyznawania asystencji,
- zadania realizatorów asystencji,
- zadania organów publicznych w sprawach asystencji.

Osoby uprawnione do asystencji osobistej

Projektowana ustawa o asystencji osobistej umożliwi osobom z niepełnosprawnościami złożenie wniosku o przydzielenie asystenta i korzystanie z jego usługi bezpłatnie. Wniosek będą mogli złożyć obywatele Polski lub cudzoziemcy legalnie mieszkający i przebywający na terenie kraju. Do ubiegania się o bezpłatną asystencję osobistą uprawnione będą osoby:

- w wieku 18-65 lat, posiadające orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, które uzyskają w skali poziomu potrzeby wsparcia łącznie co najmniej 80 punktów,
- osoby w wieku 13-18 lat, posiadające orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności lub orzeczenie o niepełnosprawności z określonymi wskazaniami.

Po ukończeniu 65. roku życia osoba będzie miała prawo do asystencji osobistej do upływu okresu, na który została wydana decyzja.

Wskazana granica 65 lat jest powszechnie stosowana w krajach europejskich. Jednakże, aby zapewnić, że osoby powyżej 65. roku życia będą miały dostęp do wsparcia – w wyniku wdrożenia ustawowej asystencji osobistej program resortowy „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej” w kolejnych latach obejmie seniorów w większym stopniu. Ponadto rozwiązaniem które ma zwiększyć dostępność do wsparcia w miejscu zamieszkania jest procedowany aktualnie w ramach konsultacji publicznych projekt

Zakres usług asystencji osobistej

Zgodnie z projektem ustawy liczba przysługujących godzin asystencji osobistej będzie miała wymiar miesięczny. Rozliczenie liczby wykorzystanych godzin asystencji będzie odbywała się co kwartał. Godziny niewykorzystane w danym miesiącu będą przechodziły na kolejny, jednak nie będą mogły przekroczyć dwukrotności ustalonej miesięcznej liczby godzin.

Dla osób w wieku 18-65 lat minimalna liczba godzin asystencji będzie wynosiła 30, maksymalne - 240. Dla osób w wieku 13-18 lat minimalna liczba godzin asystencji będzie wynosiła 30, maksymalne - 80.

Jak uzyskać prawo do asystencji osobistej

Prawo do asystencji osobistej ustalane będzie na wniosek. Wniosek będzie składany do Zespołu ustalającego prawo do asystencji osobistej, właściwego ze względu na miejsce zamieszkania. Do wniosku należy dołączyć wypełniony formularz samooceny.

Wniosek o ustalenie prawa do asystencji osobistej będzie mogła złożyć również osoba z niepełnosprawnością, która jest ubezwłasnowolniona, albo, za zgodą osoby ubezwłasnowolnionej, jej opiekun prawny lub osoba stale wspierająca tę osobę.

Wniosek będzie można złożyć za pośrednictwem profilu informacyjnego lub dedykowanego systemu informatycznego. W szczególnych przypadkach, na wniosek, powiat będzie zapewniał osobie z niepełnosprawnością wsparcie w poprawnym złożeniu wniosku w miejscu pobytu tej osoby.

Prawo do asystencji i liczba godzin będą ustalane na podstawie:

- obserwacji,
- wywiadu bezpośredniego,
- formularza samooceny,
- formularza oceny potrzeb w zakresie asystencji osobistej.

Skład Zespołu ustalającego prawo do asystencji osobistej to będą stanowiły co najmniej dwie osoby. W skład Zespołu będzie wchodziła między innymi osoba z niepełnosprawnością zbliżoną do niepełnosprawności osoby składającej wniosek. Jeżeli jednak dany rodzaj niepełnosprawności będzie uniemożliwiał pełnienie funkcji członka składu Zespołu przez osobę z niepełnosprawnością, w skład Zespołu będzie mógł wejść stały opiekun takiej osoby.

Zespół będzie decydował o:

- miesięcznym wymiarze godzinowym asystencji,
- stawce godzinowej asystenta,
- zakresie specjalistycznych szkoleń dla asystenta,
- okresie przysługiwania asystencji,
- innych szczególnych potrzebach osoby z niepełnosprawnością.

Będzie możliwość złożenia wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy w ciągu 30 dni od daty doręczenia decyzji. Wniosek będzie składany do Zespołu, który go rozpatrywał. Ponowny wniosek będzie rozpatrywany przez inny skład Zespołu.

W przypadku upływu okresu, na który została przyznana asystencja, będzie możliwość złożenia nowego wniosku, jednak nie wcześniej, niż na 6 miesięcy przed końcem okresu przyznanej asystencji. Osoba z niepełnosprawnością będzie mogła w każdej chwili wystąpić z wnioskiem o ponowne ustalenie prawa do asystencji osobistej w przypadku zmiany jego/jej potrzeb, sytuacji życiowej lub zdrowotnej.

Wybór asystenta osobistego

Realizator asystencji osobistej to podmiot, który będzie organizował dla danej osoby z niepełnosprawnością asystencję osobistą. Osoba z niepełnosprawnością sama wybiera jednego realizatora za pomocą profilu informacyjnego lub systemu informatycznego. Można będzie dokonać zmiany realizatora przez złożenie wniosku.

Powstanie rejestr asystentów osobistych. Osoba z niepełnosprawnością będzie mogła sama wskazać asystenta realizatorowi, a asystent następnie dołączy do rejestru. Jeżeli nie zrobi tego samodzielnie, realizator usługi przedstawi jej co najmniej dwóch kandydatów zdolnych do świadczenia usługi danej osobie z niepełnosprawnością. Osoba niepełnoletnia i ubezwłasnowolniona dokonuje wyboru za zgodą przedstawiciela ustawowego.

Asystentem osobistym będzie mogła zostać osoba, która ma odpowiednie kwalifikacje:

- asystenta osoby niepełnosprawnej, opiekuna osoby starszej, opiekuna medycznego, pedagoga, psychologa, terapeuty zajęciowego, pracownika socjalnego, pielęgniarki, fizjoterapeuty
- lub ma co najmniej 6-miesięczne udokumentowane doświadczenie w udzielaniu bezpośredniego wsparcia osobom z niepełnosprawnościami.

Osoba z niepełnosprawnością będzie mogła korzystać z usług kilku asystentów w tym samym miejscu i czasie. Umowa na świadczenie usługi będzie musiała być podpisana z każdym asystentem oddzielnie.

Po wyborze asystenta, osoba z niepełnosprawnością, asystent i realizator podpisują umowę trójstronną. W umowie zawarte są między innymi informacje o:

- zakresie świadczonych usług,
- miesięcznej liczbie godzin asystencji,
- wysokości wynagrodzenia asystenta,
- organizacji zastępstwa za asystenta osobistego,

- zakresie szkoleń dla asystenta.

Osoba z niepełnosprawnością rejestruje swoje konto w systemie teleinformatycznym. W imieniu osób ubezwłasnowolnionych i nieletnich rejestracji dokonuje opiekun prawny lub osoba stale wspierająca.

Pełnoletnia osoba z niepełnosprawnością może sama zatrudnić asystenta składając odpowiednie oświadczenie oraz przechodząc pomyślnie specjalne szkolenie dot. samodzielnego zatrudniania asystenta osobistego i zarządzania asystencją osobistą. Osoba posiadająca ograniczoną zdolność do czynności prawnych może złożyć oświadczenie za zgodą opiekuna prawnego. W oświadczeniu osoba z niepełnosprawnością deklaruje samodzielne zatrudnienie, rozliczanie i prowadzenie dokumentacji związanej z zatrudnieniem asystenta.

W tym przypadku Zakład Ubezpieczeń Społecznych przekazuje środki na realizację asystencji osobistej na wyodrębnione do celów asystencji osobistej konto bankowe użytkownika. Użytkownik będzie miał również zapewnione dodatkowe środki na zarządzanie środkami pod względem kadrowym czy księgowym.

Efektem uchwalenia, wzorem wielu innych krajów europejskich, wskazanego wyżej rozwiązania, będzie pierwsze w polskiej historii wdrożenie dla środowiska osób z niepełnosprawnościami tzw. budżetu osobistego (personal budget), wskazywanego jako jedno z fundamentalnych rozwiązań wspierających niezależne życie osób z niepełnosprawnościami.

W związku z samodzielnym zatrudnieniem asystenta osoba z niepełnosprawnością ma obowiązek:

- prowadzić ewidencję godzin pracy asystenta,
- dokumentować pracę asystenta,
- przechowywać dokumenty przez 5 lat od dnia zakończenia obowiązywania umowy,
- udzielać odpowiedzi i wyjaśnień na wniosek powiatu, wojewody i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, dotyczących rozliczania godzin i realizacji asystencji,
- składać co kwartał sprawozdanie ze świadczenia asystencji osobistej,
- opłacać za asystenta składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz na ubezpieczenie zdrowotne,
- informować Zakład Ubezpieczeń Społecznych o każdej zmianie mającej wpływ na opłacanie składek, w szczególności o rozwiązaniu lub wygaśnięciu umowy o świadczenie asystencji osobistej.

Osoba z niepełnosprawnością samodzielnie zatrudniająca asystenta może zapewnić mu szkolenia z pierwszej pomocy oraz przeszkolenie z zakresu ewakuacji osób z niepełnosprawnościami dla asystentów osobistych przez wybór realizacji tych działań przez innego realizatora niż powiat.

Wsparcie dla asystenta osobistego

Asystent może udzielać osobie z niepełnosprawnością wsparcia przy:

- czynnościach związanych z higieną,
- czynnościach medycznych zleconych przez lekarza,
- czynnościach domowych,
- przemieszczaniu się,
- komunikowaniu się z innymi osobami,
- w pracy,
- w podejmowaniu aktywności społecznych.

Jeżeli asystent ma wykonywać czynności medyczno-pielęgnacyjne, musi przejść odpowiednie szkolenie i mieć zgodę osoby z niepełnosprawnością lub jej przedstawiciela prawnego. Zgoda zapisana jest w umowie.

Asystentem osobistym może zostać osoba pełnoletnia, która między innymi:

- ukończyła szkolenie dla asystentów osobistych,
- ukończyła szkolenie z pierwszej pomocy i ewakuacji osób z niepełnosprawnościami,
- przeszła indywidualny instruktaż udzielania wsparcia konkretnej osobie,
- nie jest spokrewniona z osobą, którą miałaby wspierać,
- spełnia inne formalne wymogi ustawowe, również związane z niekaralnością,
- zostanie wpisana do rejestru asystentów osobistych.

Dostęp do asystencji osobistej ma również na celu zmniejszenie zależności od opieki nieformalnej wobec czego zdecydowanie niezasadne jest aby członek rodziny mógł pełnić funkcję asystenta osobistego wobec osoby bliskiej.

Asystent nie może pracować w miesiącu więcej niż 276 godzin. Maksymalna stawka godzinowa za pracę asystenta to 65 złotych (liczone na rok 2025) i będzie corocznie waloryzowana.

Stawki dla asystentów osobistych za wsparcie konkretnych użytkowników będą zróżnicowane z racji na czynniki powodujące większą trudność w znalezieniu asystenta osobistego dla danego użytkownika. Za takie czynniki określono:

- a) wykonywanie czynności medyczno-pielęgniacyjnych, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 2,
- b) odległość pomiędzy miejscem zamieszkania asystenta osobistego a miejscem świadczenia asystencji osobistej,
- c) złożone potrzeby użytkownika,

Asystent może korzystać z superwizji, w wymiarze nie mniejszym niż 2 godziny co pół roku.

Świadczenie asystencji osobistej

Osoba z niepełnosprawnością kieruje pracą asystenta osobistego. Z przypadku osób nieletnich i ubezwłasnowolnionych wsparcia udzielać może ustawowy przedstawiciel osoby z niepełnosprawnością.

Asystencja jest zawieszona, gdy osoba z niepełnosprawnością przebywa w:

- zakładzie karnym,
- zakładzie poprawczym i schronisku dla nieletnich,
- areszcie śledczym,
- Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dys socjalnym.

Jeżeli osoba z niepełnosprawnością korzystająca z asystencji osobistej przebywa w jednym z tych miejsc, musi powiadomić o tym Zakład Ubezpieczeń Społecznych. W przypadku osób nieletnich obowiązek ten nałożony jest na dyrektorów zakładów poprawczych lub schronisk dla nieletnich.

Niektóre podmioty zobowiązane są zapewnić opiekę użytkownikowi. Kiedy jest ona zapewniona osobie z niepełnosprawnością, asystencja nie jest świadczona na terenie:

- szpitalu psychiatrycznym lub innych jednostkach typu zamkniętego,
- domu pomocy społecznej,

- rodzinnym domu pomocy,
- zakładzie opiekuńczo-leczniczym,
- zakładzie pielęgnacyjno-opiekuńczym,
- hospicjum stacjonarnym,
- innej placówce całodobowej opieki dla osób z niepełnosprawnościami, przewlekłymi chorobami lub osób w podeszłym wieku.

Kiedy osoba z niepełnosprawnością przebywa w jednym z tych miejsc, wówczas liczba godzin asystencji osobistej jest zmniejszona o 75%.

Liczba przyznanych godzin asystencji osobistej zostanie zmniejszona o 50% w czasie, kiedy osoba z niepełnosprawnością będzie korzystała z usług realizowanych w:

- placówce oświatowej niezapewniającej całodobowej opieki,
- środowiskowym domu samopomocy,
- klubie integracji społecznej,
- centrum integracji społecznej,
- klubie samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- warsztacie terapii zajęciowej,
- innym niż wymienione w pkt 1-6 ośrodku wsparcia lub placówce, zapewniających wsparcie dzienne.

Asystencja osobista nie może być wykonywana jednocześnie:

- z usługami opiekuńczymi i ze specjalistycznymi usługami opiekuńczymi,
- z zatrudnieniem wspomagającym,
- ze świadczeniami szpitalnymi,
- ze wsparciem w ramach warsztatów terapii zajęciowej.
- z usługą w ramach hospicjum domowego,
- z innymi usługami wskazanymi w ustawie.

W ostatnim miesiącu korzystania z usługi asystencji osobistej przeprowadzana jest ewaluacja. W ewaluacji biorą udział osoba z niepełnosprawnością i asystent. Ewaluację przeprowadza koordynator asystencji osobistej.

Jeżeli ktoś będzie nienależnie korzystał z asystencji, będzie musiał zwrócić koszt usługi. Może się tak zdarzyć w przypadku:

- przedstawienia fałszywych danych na etapie składania wniosku o asystencję,

- przedstawienia nieprawdziwych danych o samozatrudnieniu asystenta,
- braku prawa do korzystania z asystencji osobistej.

Realizatorzy asystencji osobistej

Realizatorem asystencji osobistej może być powiat lub inny podmiot wpisany do Rejestru Realizatorów Asystencji Osobistej, np. organizacja pozarządowa działająca na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Główne zadania realizatora to:

- zatrudnianie asystentów, rozliczanie godzin prac i sprawdzanie jakości ich pracy,
- rozliczanie wynagrodzenia asystenta i prowadzenie dokumentacji zatrudnienia,
- zatrudnianie koordynatora ds. asystencji osobistej,
- prowadzenie szkoleń, superwizji i mediacji,
- wspieranie osoby z niepełnosprawnością przy wyborze asystenta,
- organizowanie zastępstw,
- rejestrowanie wypadków związanych ze świadczeniem usługi asystencji,
- prowadzenie działań informacyjnych, edukacyjnych i promocyjnych o usłudze asystencji osobistej.

Koordynator asystencji osobistej:

- przygotowuje wzór umowy między osobą z niepełnosprawnością, realizatorem a asystentem,
- bierze udział w indywidualnym instruktażu udzielania wsparcia,
- nadzoruje pracę asystentów,
- nadzoruje przypadki nieprawidłowości i trudności w realizowaniu asystencji,
- ewaluje pracę asystentów.

Koordynator musi posiadać określone kompetencje i kwalifikacje. Koordynatorzy będą brać udział w organizowanych dla nich szkoleniach.

Zadania władz publicznych związane z asystencją osobistą

Jeżeli osoba z niepełnosprawnością wybierze powiat jako realizatora asystencji, wówczas powiat zapewnia asystenta. Powiat zapewnia dla asystentów szkolenia ogólne z asystencji, z pierwszej pomocy i ewakuacji osób z niepełnosprawnościami.

Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych między innymi:

- organizuje szkolenia dla osób z niepełnosprawnościami,
- organizuje szkolenia dla osób, które chcą samodzielnie zatrudnić asystenta,
- zapewnia doradztwo wzajemne – polega ono na otrzymaniu wsparcia od innej osoby z niepełnosprawnością, która również korzysta w asystencji osobistej,
- nadzoruje pracę powiatów i innych podmiotów realizujących asystencję,
- zleca wojewodom prowadzenie kontroli u realizatorów asystencji,
- organizuje szkolenia dla koordynatorów asystencji osobistej, superwizorów i doradców wzajemnych,
- realizuje ewaluację świadczenia asystencji osobistej.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych między innymi:

- udziela osobom z niepełnosprawnościami wsparcia przy składaniu wniosków o asystencję,
- przekazuje środki na asystencje osobistą,
- nadzoruje działania systemu teleinformatycznego,
- sprawdza poprawność rozliczania godzin pracy asystentów.

Rejestr kandydatów na asystentów osobistych i asystentów osobistych prowadzi wojewoda.

Asystencja osobista jest finansowana z budżetu państwa.

Jeżeli powiat nie będzie wypełniał obowiązku realizowania asystencji osobistej, będzie mogła zostać nałożona na powiat kara pieniężna.

IV. Rozwiązania zaproponowane w projekcie ustawy w kontekście wybranych rozwiązań systemowych funkcjonujących w innych krajach europejskich

Polskie rozwiązania legislacyjne przygotowane zostały w oparciu również o analizę rozwiązań wdrożonych w innych krajach. Po przeprowadzeniu researchu danych i analizie porównawczej opartej o analizę społeczno-ekonomiczną krajów wybrano te rozwiązania, które mają szanse z powodzeniem zostać wdrożone w Polsce. Po wstępnej analizie informacji o legislacyjnych rozwiązaniach w zakresie asystencji osobistej w różnych krajach, do dalszej pogłębionej analizy wybrano przypadki następujących krajów: Szwecja, Dania, Norwegia, Słowenia, Irlandia, Szkocja, Czechy, Niemcy.

Wyodrębniono również kluczowe obszary analizy: podstawa prawna, podmiot odpowiedzialny za realizację, finansowanie asystencji osobistej, kryteria przyznawania finansowania usług asystenckich, procedura przyznawania świadczenia i organizacja usług, wybór podmiotu świadczącego usługi asystenckie, formy prawne działalności asystenckiej, nadzór nad realizacją działań i ich ewaluacja, zakres świadczonych usług asystenckich, zawód asystenta – dobrostan asystentów i prestiż zawodu, informacja o usługach.

Poniżej opisane zostały dobre praktyki i rozwiązania, które zostały przewidziane w polskiej ustawie, a które wdrożone zostały w wyżej wymienionych krajach. Przywołane zostały również przykłady tych rozwiązań, które po przeprowadzeniu analizy nie zostały uwzględnione w polskich przepisach. W tym przypadku została również podana informacja uzasadniająca podjęcie takiej decyzji.

Podstawa prawna funkcjonowania **asystencji** osobistej – ustawa

Dla zapewnienia ciągłości i powszechności usług asystenckich, szereg krajów europejskich zdecydował się na wdrożenie ich na podstawie ustaw. Do tych krajów należą: Szwecja, Dania, Norwegia, Słowenia, Irlandia, Szkocja. Rozwiązanie to pozwala również na tworzenie narzędzi uniwersalizacji jakości świadczonych usług i nadzór nad ich realizacją przez państwa.

Centralne źródło finansowania

Rozwiązanie to sprzyja powszechności i ciągłości usług. W niektórych krajach zadania te podzielone są pomiędzy różnymi instytucjami: w Szwecji źródło finansowania zależne jest od liczby godzin (do 20 godzin asysty w codziennym funkcjonowaniu opłaca samorząd, powyżej 20 godzin – Agencja Ubezpieczeń Społecznych). Nie sprzyja to uniwersalizacji

jakości świadczonych usług, kontroli i unikaniu nadmiernych kosztów administracyjnych obsługi systemu. Rozwiązaniem przyjętym w projekcie ustawy jest rozwiązanie zbliżone do tego funkcjonującego w Słowenii czyli wypłaty środków z budżetu centralnego (podobne rozwiązanie obowiązuje w Szkocji – źródłem finansowania usług asystenckich jest Fundusz Niezależnego Życia [Independent Living Fund]). Podobnie jak w Słowenii w Polsce zdecydowano się na umożliwienie realizowania bezpośrednich płatności do usługodawcy. Wzorem Danii i Norwegii, wprowadzono również możliwość realizacji usług asystenckich za pośrednictwem władz samorządowych (w Danii i Norwegii jest to zadanie gmin).

Finansowanie asystencji osobistej

Dobłą praktyką, realizowaną w badanych krajach, jest ustalenie kwoty wynagrodzenia za usługi asystenckie. Rozwiązanie to obowiązuje między innymi w Szwecji i Słowenii i pozwala realnie wpływać na budowanie prestiżu zawodu oraz reguluje kwestie różnic w wynagrodzeniach między poszczególnymi regionami kraju. Ustawowa stawka wynagrodzenia sprzyja również kontroli budżetowej.

Kryteria przyznawania asystencji osobistej

Wzorem innych krajów (Dania, Szwecja, Słowenia) nie przewidziano kryterium dochodu dla osób z niepełnosprawnościami ubiegających się o usług asystenckie. Górna granica wieku została określona na poziomie 65 lat, podobnie jak w Danii, Szwecji i Słowenii. Irlandia jest krajem, który zdecydował się na niewprowadzenie kryterium wieku. Polskie przepisy przewidują konieczność posiadania decyzji o ustaleniu określonego poziomu potrzeby wsparcia (do której ubiegania się niezbędne jest posiadanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności), aby móc ubiegać się o systemową asystencję osobistą. W badanych krajach nie są stosowane podobne rozwiązania.

Procedura przyznawania świadczeń i organizacja usług

Procedura przyznawania prawa do korzystania z systemowej asystencji osobistej rozpoczyna się w każdym kraju od złożenia wniosku. W polskich przepisach uwzględniono, wzorem Słowenii, Niemiec i Danii, analizę kontekstu szerszego niż tylko medyczny i sytuacji osoby z niepełnosprawnością. Osoba z niepełnosprawnością składać będzie dokument będący

samooceną sytuacji. Skład komisji oceniającej, podobnie jak w Słowenii, stanowić będzie dwóch ekspertów, w tym osoba z niepełnosprawnością (zblizoną do tej, z którą żyje osoba ubiegająca się o asystencję).

Wzorem Danii, Szwecji i Słowenii, przewidziana została w polskiej ustawie procedura odwoławcza. Dodatkowo, osoba z niepełnosprawnością będzie mogła ubiegać się o ponowną ocenę poziomu potrzeby wsparcia w momencie, kiedy zmieni się jej sytuacja życiowa.

Wybór podmiotu świadczącego asystencję osobistą

Możliwość dokonania wyboru podmiotu świadczącego usługi asystenckie jest powszechnym rozwiązaniem w badanych krajach. Dodatkowo, w Polsce zdecydowano się na rozwiązanie umożliwiające osobie z niepełnosprawnością wybór dowolnej osoby (spoza członków rodziny), która będzie świadczyć usługę. Rozwiązanie to zastępuje obecne w Szwecji czy Irlandii rozwiązanie polegające na możliwości świadczenia usług asystenckich przez prywatne podmioty. Wydaje się, że w sytuacji, kiedy rynek tego typu usług w Polsce dopiero się rozwija, jak również z racji na odnotowywaną jakość usług opiekuńczych świadczonych przez podmioty prywatne, przyjęte rozwiązanie niezezwalające na świadczenie usług asystenckich przez prywatne podmioty działające dla zysku (for profit), pozwoli lepiej kontrolować jakość świadczenia asystencji osobistej, która jest usługą o szczególnym charakterze.

Nadzór nad realizacją działań i ich ewaluacja

Wszystkie badane kraje, w których asystencja osobista jest świadczona na podstawie przepisów ustawy, posiadają narzędzie kontroli systemu i pracy asystentów. W polskich przepisach również uwzględniono działania kontrolujące i konieczność sprawozdawczości asystentów z wykonywanych zadań.

Wzorem Szwecji, w Polsce przewidziano ponowną ocenę poziomu potrzeb asystencji dla uczestników systemu. Ponowna analiza, dokonywana przez komisję, odbywać się będzie maksymalnie co 4 lata.

Istotnym elementem działania systemu jest współpraca z organizacjami pozarządowymi jako instytucjami wysokiego zaufania społecznego. Podobnie jest w Niemczech, Słowenii czy Szkocji.

Zakres świadczonych usług asystenckich

Polska ustawa o asystencji osobistej obliguje strony do podpisania kontraktu, który zawierać będzie informacje o zakresie świadczonych usług asystenckich. Podobne rozwiązania obowiązują w Szwecji i Słowenii. Rozwiązanie to sprzyja kontroli zakresu czynności podejmowanych przez asystentów i niweluje problem traktowania asystentów jak pomocy domowej przez innych domowników. Sprzyja to również budowaniu prestiżu zawodu. Wzorem Danii i Słowenii, w Polsce umożliwia się realizowanie przez asystenta usług poza miejscem zamieszkania – w sytuacjach społecznych i zawodowych.

Kraje różnią się w podejściu do limitowania godzin asystencji osobistej przysługującej osobie z niepełnosprawnością. Limity nie zostały przewidziane w ustawie szwedzkiej. Usługi asystencji osobistej mogą być świadczone całą dobę, a jedna osoba może korzystać jednocześnie z usług kilku asystentów. Jest to rozwiązanie generujące bardzo wysokie koszty utrzymania systemu. Przykładem może być sytuacja w Słowenii, gdzie pomimo limitu godzinowego widocznych usług asystenckich, koszty systemu wzrosły z początkowych 1 284 113 EUR miesięcznie (styczeń 2019 roku) do 9 073 512 EUR (grudzień 2020 roku).

Dlatego zasadne wydaje się niepodjęcie decyzji o braku limitu godzin asystencji.

Zawód asystenta – dobrostan asystentów i prestiż zawodu

Szkolenia dla asystentów osobistych są elementem systemu, który zapewnia uniwersalną jakość usług na terenie całego kraju oraz podnosi prestiż zawodu. Szkolenia dla asystentów osobistych są zapewniane w większości badanych krajów. Wzorem Słowenii, w polskiej ustawie zapisano zakaz wykonywania zawodu przez osoby skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu i wolności seksualnej.

W większości badanych krajów asystentem osobistym, po spełnieniu szeregu warunków, może zostać osoba bliska osoby z niepełnosprawnością. W Polsce nie zdecydowano się na takie rozwiązanie, ze względu na niewielki udział takich przypadków w innych krajach (Szwecja – 3%) oraz raportowane nadużycia w tym zakresie (Słowenia).

V. Uwagi końcowe

Nie ma możliwości podjęcia alternatywnych w stosunku do projektowanej ustawy środków umożliwiających osiągnięcie zamierzonego celu.

W ocenie projektodawcy przedmiot projektowanej regulacji nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.

Projekt ustawy nie podlega obowiązkowi przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248) oraz § 52 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2022 r. poz. 348) projekt ustawy zostanie zamieszczony na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie „Rządowy Proces Legislacyjny”.

Projektowana ustawa nie zawiera przepisów technicznych w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597) i w związku z tym nie podlega notyfikacji.

Zaproponowane w projekcie ustawy rozwiązania nie wpływają na funkcjonowanie mikro-, małych i średnich przedsiębiorców. Projekt jest zgodny z przepisami ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2024 r. poz. 236).

Projektowane przepisy nie stwarzają zagrożeń korupcyjnych.